

ASEAN GINRA KATA
AMYU SHAYI NI A N'TSA MAZUT NINGHKAP AI LAM NI HKOI SAN
LAM YAN HTE SENG AI NINGDAU SHABRA LAIKA

Declaration on the Elimination of Violence Against Women in the ASEAN Region
(Kachin)

Myen Mung Amyu Shayi Hpung Ginjaw kawn dip shabra ai.

ASEAN GINRA KATA MYU SHAYI NI A N TSA MAZUT NINGHKAP AI LAM NI HKOI SAN LAM YAN HTE SENG AI NINGDAU SHABRA LAIKA

Baru Nai Mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba (malai), Kambodia Mungdan a Maigan mungdan Hkringmang hte Mungdan Ga Daga Ginrun Kyit hkai lam hte seng ai Hkringmang kaba hte Lahta tsang Hkringmang Kaba, Indonisha mungdan a Maigan Mungdan Hkringmang kaba, Lau Mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba hte Lat Hkringmang Daju, Malesha mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba, Myen mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba, Hpilapai mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba, Singapo mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba, Htai mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba hte Biyetnam mungdan a Maigan mungdan Hkringmang kaba;

Mungkan Wunpawng Hpung Ninggawn Shawa Zuphpawng, kaw nna 1993 ning, Dizinba shata 20 ya shani shana shabra dat ai Dawdan minit Masat hti hkum 48/104 hte maren, dawdan masat da ngut sai lam rai nga ai Amyu Shayi Ni a Ntsa Mazut Ninghkap ai Lam ni Hkoi San Lam Yan hte seng ai Ningdau shabra Laika hte Amyu Shayi Ni a Ntsa Garan Ginhka da ai Lam ni yawng Hkoi San Lam Yan Myit hkrum Masat Laika ni hpe bai ginhtang myit dum ai lam;

Ndai Amyu Shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam gaw, Amyu Shayi ni a Rap ra ahkaw ahkang lu la na lam, rawt jat galu kaba lam hte Sim sa lam ni hpe pat shingdang da ai lam, mayak mahkak, madin zawn byin shangun nga ai majaw myit tsang hpa rai nga ai lam hpe 1995 ning, Septemba shata hta galaw lai wa sai (4) Lang na Mungkan Amyu Shayi Mung Bawng Rapdaw Kaba hta masat shagrin da ai magam bungli shamu shamawt lam yan (Platform for Action) hta mung, Pekying Amyu Shayi Mung Bawng Rapdaw Kaba hta mung masat da masai;

Mungkan Wunpawng Hpung Ninggawn Shawa Zuphpawng a (23) Lang na Laksan zuphpawng kaba hta mung "Amyu Shayi ni a shanng 2000 Ning: Amyu shayi ni Shinggyim hkrang n-bung ai hpe mahta nna lachyen lahka hkrum ai lam ni n-nga, maren mara rap ra ahkaw ahkang (Gender Equality) lu na lam, Tsa ban 21 hta Bawng ring rawt jat wa lu na lam hte Sim sa Ngwi pyaw Lam" ngu ai ga baw kaba hpe amyu shayi ni a matu, masat dat ya ai lam ni hpe bai tang madun ai lam;

1967 Ning na Asean Ningdau shabra laika (Bengkok Ningdau Shabra Laika), 1967 Ning na Asean Myit hkrum masat Ningdau shabra Laika, 1987 Ning na Manila Ningdau shabra Laika, 1988 Ning na Asean Ginra Kata Amyu Shayi ni a Rawt jat Galu kaba Lam hte seng ai Ningdau shabra Laika hte 1988 Ning na Han Noi Magam bungli shamu shamawt lam masing hte seng ai yaw shada lam, pandung ni hpe grau n-gun jat shangun mayu ai lam;

Amyu shayi ni hpe mazut ninghkap ai lam gaw shanhte a shinggyim ahkaw ahkang hte ningpawt ningpang awm dawm ahkaw ahkang ni hpe tawt lai, jahten sharun kau ya ai lam re ngu ai lam, amyu shayi ni a lu la mai ai rupawt n-gun yawng hkra (resources) hte shanhte a ahkaw ahkang a matu shamu shamawt galaw hkawm sa lu ai lam ni yawng hkra hpe shadawn sharam kau ya ai lam re hta sha n-ga, amyu shayi daw wa daw tsa a atsam marai ni, bawng ring rawt jat shangun lu ai lam ni yawng hpe pat shingdang kau ya ai lam, lanyan shangun kau ya ai lam ni byin pru shangun nga ai ngu ai lam hpe masat dat ai lam;

Ndai shara kaw na Ningdau shabra mayu ai lam ni gaw;

Ginra grup gra kata na Amyu shayi ni, amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam ni hkoi san lam hte seng nna Asean Ginra kata hta rau lata gindun nna hkrang shapraw sa wa ai lam, jawm galaw sa wa ai lam hte rau sha lit la nna jawm shamau shamawt sa wa ai lam grau n-gun rawng wa hkra Asean Hpung shang mungdan shagu hta (shing n'rai) marai langai hkrai hta (shing n'rai) hpawng chyawm masa hku nna Asean ginra kata amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam ni hkoi san lam yan hte seng ai ga sadi ni, yaw shada lam ni hpe hpring hpring zup zup hkrang shapraw sa wa lu na matu jawm shakut sa wa ra sai hte maren shanhte a rawt jat galu kaba lam ni hpe mung lawu de na hte maren tek jum hparan hpareng ra nga ai.

1. Ginra grup gra hta (shing n'rai) mungdan lahkawng maga lapran hta ladat hkrak sawk sagawn ai lam, shiga gahkyin ai lam, maram masam ai lam ni hte shiga ni hpe garan gachyan shabra shana hkat ai lam zawn re ai magam bungli ni hta grau n-gun rawng wa hkra lata gindun nna jawm galaw sa wa lu na matu n-gun jaw ai lam ni galaw mat wa na. Shiga ni hpe garan gachyan ai lam hta shinggyim num, la hkrang pang (sex) hku nna, asak pang hku nna garan da ai shiga, amyu shayi ni hte kaga num kasha ma ni a ntsa mazut ninghkap ai lai masa hte dai zawn galaw ai marang e byin pru wa ai mabyin masa akyu ni lawm ai shiga ni, mungdan kata hta jahkrat tawn da ai mungdan a jasat jasa lam yan ni hte amyu shayi ni a ntsa mazut nighkap ai lai hpe gasat shamyit na lam hte seng nna jahkrat da ai bungli masing ladat ni gaw amyu shayi ni a ntsa kade daram akyu nga n nga, kade daram tang du n du ngu ai lam ni hte matut mahkai nga ai shiga ni hpe mung sawk shalawm mat wa na.

2. Amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam ni hkoi san na matu galaw sa wa ai lam hta hkum dingnum ladat masa ni grau nna n-gun jat law htam wa lu hkra, amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai hte seng nna hkrit tsang shara man mali hpe n'pawt de ai magam bungli shing wang ni chyai wa lu hkra hkrang shapraw mat wa na. Dai hkrit tsang shara man mali ngu ai gaw mazut ninghkap hkrum ai kaw na lawt ngam nga ai ni a ra kadawn ai lam ni hpe jahkum shatsup ya lu ai garum ningtum hpe jaw ya ai lam, mara tawt lai ai ni hpe ging dan ai mara jaw ahkyak la ai lam hte ahkyak la lu na matu hkyen lajang ai lam, amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lai a byin da masa hte ndai lam hpe byin pru shangun ai mabyin lawng lam ningpawt ni hpe chye na hkra galaw ai lam hte ndai lam a ntsa shinggyim wuhpawng a myit hkawn ningmu hte arawn alai ni galai shai hkra galaw ai lam ni rai nga ai.

3. Amyu shayi ni a ntsa lai masa hpan hkum hte mazut ninghkap ai lam ni hkoi san na matu jasat jasa ni, masing lamang lawm ai masa lam yan ni, galaw na lai ladat ni, bungli masing ni hpe jahkrat sa wa ai hta shinggyim num la hkrang n bung ai hta mahta nna garan ginhka ai lai hpe shaprai na hpung nu lam yan ni hpe n-gun jaw mat wa na.

4. Amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam byin nga ai hpe makawp maga ai tara up padi ni hpe jahkrat ai lam, grau nna tang du hkra ra jang tara up padi hku nna tup hkrak ahkyak la ai lam (shing n'rai) mungdan a tara daw nu ni hta mung ra ai hpe byeng sharai ai lam ni galaw na hte mazut ninghkap hkrum sha ai ni/ hkrum ai kaw na lawt ngam nga ai ni hpe makawp maga lam, tsi shamai shatsai ai lam, shanhte a hkrat sum mat ai lam ni hpe ngang kang hkra bai gaw gap ya ai lam hte shanhte nga pra ai shinggyim makau grup yin wuhpawng hta atsawm htep lahti bai shang nna nga pra lu ai lam jat galu kaba wa hkra galaw sa wa na. Mara tawt lai ai ni hpe mung sawk sagawn jep joi ai lam, tara up padi hte maren hkrak ahkyak la ai

lam, mara jaw ai lam ni galaw ai hta sha n-ga shanhte hpe mung shanhte a prat hpe grau kaja hkra bai gaw gap ya ai lam ni galaw na lam hte, amyu shayi ni hte num kasha ma ni hku nna dum nta kata hta mung, magam bungli yi ngam hta mung, makau grup yin hta mung, mare buga kahtawng ningchyawng kata hta mung, shingyim wuhpawng kata hta mung lai ladat amyu myu hku nna mazut ninghkap hkrum ai lam bai n byin hkra tau hkrau makawp maga ai lam ni galaw mat wa na.

5. Amyu shayi ni a ntsa garan gin hka ai, lachyen lahka ai lai hpan kaning re ai lam ni hpe raitim hkoï san mat hkra ahkyak la ai lam ni galaw mat wa na. Amyu shayi ni hpe shanhte a galaw lu ai awm dawm ahkaw ahkang ni hpe jaw na hte sut masa lam hku nna mung shanhte a shang lawt ai ahkaw ahkang ni grau jat tsaw wa hkra galaw ya na hta sha n-ga, amyu shayi ni hte num kasha ma ni hta mazut ninghkap ai lam hkrum hkra wa ai shaloi tinang hkum tinang makawp maga mai ai ahkaw ahkang lu la na hte seng nna shinggyim ahkaw ahkang hte ningpawt ninghpang awm dawm ahkaw ahkang ni hpe hpring hpring tsup tsup akyu hkam sha lu na lam hpe mung makawp maga ya na.

6. Amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam hpe makawp maga lam hte seng ai yaw shada lam hku nna ya ten hta shagrin masat da ai tara masa lam, hpaji masa lam, shinggyim masa lam hte seng nna shamu shamawt galaw sa wa ai lam ni hpe grau rawt jat wa na matu hte ring chying wa na matu n-gun dat ai lam ni hpe grau n-gun jaw mat wa na hta sha n-ga, shinggyim wuhpung wuhpawng hpe mahta nna gasang galang rau jawm shamu shamawt galaw nga ai, shiga malet ni hpe shachyam shabra ya ai magam bungli hta galaw nga ai, tara up padi hku nna hkan nang hkan sa galaw wa hkra hkang shading ya nga ai wuhpung wuhpawng ni hte amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam ni n byin hkra makawp maga shingdang ai lam hpe yaw shada nna shamu shamawt nga ai lam ni yawng hpe garum madi shadaw mat wa na.

7. Amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam hpe tek jum hparan ai lam hte makawp maga sa wa na ladat ni hte seng nna ta tut machye machyang lam ni hpe hting lu hting lai hkat ai zuphpawng ni, ru pawt n-gun hte seng nna hkyen lajang mahkawng ai lam, shawa hpe myi jahpaw jahprang ai hta kaja dik ai ta tut magam ladat lam ni hte mahkrum madup ni, shawa hpe jasu jahprang ai lamang masing ni hpe shada garan gachyan bawng ban ai masing ni hpe mung mungdan langai hte langai a lapran, Asean ginra kata madang hte mungkan grup gra madang ni hta rau sha lata gindun nna grau n-gun tsaw jat wa hkra jawm galaw sa mat wa na lam hte seng ai ni mung lawm nga ai.

8. Amyu shayi ni a ntsa mazut ninghkap ai lam hkoï san na matu shamu shamawt galaw shakut shaja nga ai amyu shayi hpung ni, Asuya n re ai Wuhpung Wuhpawng ni (NGO) hte mung shawa kata na kaga wuhpung wuhpawng ni a jasu sharawt ai shamu shamawt sa wa ai lam ni hpe madi shadaw na lam, lahta de tang madun da sai wuhpung wuhpawng ni sha n-ga, Asuya (shing n'rai) ting gyeng hte seng ai wuhpung wuhpawng ni hte mung makyit mahkai gin dun galaw sa wa ai lam hpe gaw gap mat wa na. Magam bungli lam kyit hkai lu na shing wang ni hpe mung grau n-gun tsaw jat hkra galaw lu na hte rawt jat wa ai lam ni nga wa na matu mung gaw gap mat wa na, ngu ai lam ni lawm nga ai.

**Ndai Ningdau shabra laika hpe 2004 Ning June Shata (30) ya Shani
Jakarta Mare Kaba hta Inqlik Ga hku nna ka lajang shapraw da sai.**